

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 232/2024-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. E. Mišíková & JUDr. Ing. R. Cádra, s.r.o., Partizánska 2, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Tos/27/2024 z 18. marca 2024 takto

rozhodol:

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Tos/27/2024 z 18. marca 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na osobnú slobodu podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Tos/27/2024 z 18. marca 2023 **zrušuje** a Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje**, aby sťažovateľa **prepustil** ihneď z väzby na slobodu.
3. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. apríla 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na osobnú slobodu podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením krajského súdu o jeho žiadosti o prepustenie z väzby, ktoré navrhuje zrušiť a krajskému súdu prikázať prepustiť ho z väzby.

II.

2. Sťažovateľ bol obvinený a uznesením okresného súdu z 25. novembra 2022 vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Na sťažovateľa bola v máji 2023 podaná obžaloba za prečin podľa § 171 ods. 3 Trestného zákona a obzvlášť závažný zločin podľa § 172 ods. 4 písm. c) a ods. 6 písm. d) Trestného zákona za to, že do domovej prehliadky 23. novembra 2022, pri ktorej bolo zaistených 4 248 dávok marihuany v hodnote 12 455,90 eur, pestoval marihuanu. Sťažovateľ 22. januára 2024 požiadal o prepustenie z väzby, pričom poukázal na to, že z vykonaného dokazovania nevyplynulo, že by marihuanu distribuoval, zaistená u neho bola aj podlimitná marihuana, čo nesprávne navýšilo množstvo drogy, a zo znaleckého posudku vyplynulo, že nie je od marihuany závislý. Okrem toho zvýraznil, že nikdy nebol trestaný, viedol riadny život a na slobode má prisľúbenú prácu. K žiadosti priložil pracovnú ponuku, záruku dôveryhodnej osoby za jeho správanie a súhlas otca so zložením peňažnej záruky 30 000 eur.

3. Mestský súd uznesením zo 14. februára 2024 zamietol žiadosť sťažovateľa z 22. januára 2024 o prepustenie z väzby, neprijal jeho písomný sľub, nenahradil väzbu dohľadom probačného a mediačného úradníka a neprijal peňažnú záruku 30 000 eur od otca sťažovateľa. K záruke dôveryhodnej osoby uviedol, že o tej už rozhodol pri predchádzajúcej žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, irelevantná je pracovná ponuka, ktorá už bola predložená a je ešte z mája 2023. Mestský súd uviedol, že peňažná záruka „*nie je schopná vyvážiť väzobný dôvod do tej miery, že by ju súd alebo inú náhradu prijal*“. Ďalej mestský súd poukázal na to, že sťažovateľovi hrozí trest 10 až 15 rokov, a sťažovateľ uvádzal, že marihuanu konzumoval na dennej báze. Z toho vyvodil hrozbu pokračovania v drogovej trestnej činnosti sťažovateľa. Podľa mestského súdu nie je dôvod opakovať dôvody zamietnutia skorších žiadostí sťažovateľa, a preto odkázal na skoršie rozhodnutia.

4. Proti uzneseniu mestského súdu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením z 18. marca 2024 zamietol. Po odcitovaní rozhodnutia mestského súdu, sťažnosti sťažovateľa a ustanovení Trestného poriadku uviedol, že je dané dôvodné podozrenie, že sťažovateľ sa dopustil skutku podľa obžaloby a vo veci sa koná. Podľa krajského súdu dôvody preventívnej väzby trvajú a vyplývajú z charakteru skutku a doterajšieho života sťažovateľa. Skutok je závažný, čo vyplýva najmä z množstva drogy, a rizikovým faktorom je, že sťažovateľ ich sám konzumuje. Preto obava z pokračovania v trestnej činnosti je opodstatnená a mieru rizika spojeného s obavou neoslabujú ani záruky sťažovateľa. Podľa krajského súdu navrhované záruky nie sú primerané a dostatočné. V tejto súvislosti poukázal na to, že sťažovateľ sa obzvlášť závažného zločinu dopúšťal najmenej po dobu pestovania marihuany, a preto sa záruky nezdajú byť primerané a dostatočné. Zvýraznil, že prepustenie z väzby jej nahradením je len možnosť, nie oprávnením obvinenej osoby. Zdôraznil, že ak by bol aj pohyb sťažovateľa monitorovaný, nešlo by o účinnú prekážku pokračovania v trestnej činnosti. Okrem toho sťažovateľ je stíhaný z obzvlášť závažného zločinu, a preto ho z väzby možno prepustiť, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Takýmito nie sú bežné okolnosti ako priaznivé rodinné prostredie alebo možnosť zamestnať sa. Väzba sťažovateľa je tak primeraná.

III.

5. Podľa sťažovateľa krajský súd ústavne nekonformne posúdil dôvody preventívnej väzby, keď neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, ktoré ju odôvodňujú. Neobstojí odkaz na to, že konzumoval drogy. Ide abstraktný a nepreskúmateľný dôvod, osobitne preto, že prechovával len ľahkú drogu a nikdy nebol trestaný a žil usporiadaným životom. Sťažovateľ spochybnil svoju závislosť na marihuane, čo aj skonštatoval znalecký posudok. Osobitne poukázal na rok a pol trvajúcu väzbu, pri odôvodnení ktorej sa uvádzajú rovnaké dôvody z času, keď bol vzatý do väzby.

6. Krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že ju považuje za nedôvodnú.

IV.

7. Z obsahu základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy vyplýva, že osobu možno do väzby vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu. Ústavný rámec dopĺňa dohovor, konkrétne čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, podľa ktorého nikoho nemožno pozbaviť slobody, pokiaľ sa tak nestane v súlade s konaním ustanoveným zákonom, ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť osobe v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní, a čl. 5 ods. 4 dohovoru, podľa ktorého každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

8. Z ústavy a rovnako aj z dohovoru vyplýva, že každé obmedzenie osobnej slobody väzbou môže nastať len z dôvodov ustanovených zákonom. Preto úprava obsiahnutá v Trestnom poriadku je integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody (II. ÚS 315/06). Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08). Pri rozhodovaní o väzbe musia byť súčasne splnené formálne predpoklady väzby, t. j. musí existovať uznesenie o začatí trestného stíhania a uznesenie o vznesení obvinenia a materiálne predpoklady väzby, t. j. musia existovať skutočnosti osvedčujúce kvalifikované podozrenie, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu a že sa obvinený trestného činu dopustil, a zároveň musí existovať niektorý z väzobných dôvodov (III. ÚS 522/2021, bod 8).

9. Väzba patrí medzi najzávažnejší zásah do osobnej slobody obvineného. Je preto povinnosťou všeobecného súdu dbať na to, aby doba väzby obvineného neprekročila nevyhnutnú mieru. Podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je daný preventívny dôvod väzby vtedy, ak je obava, že obvinený bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval. Dôvodnosť obavy nemôže byť všeobecná alebo abstraktná, ale musí byť spojená s ďalšími skutočnosťami spočívajúcimi v konaní obvineného, z ktorých možno vyvodiť, že bude pokračovať v trestnej činnosti. Ak preventívna väzba trvá dlhší čas, samotný druh, charakter, rozsah či závažnosť trestnej činnosti nemôžu byť dôvodom väzby, ak nie sú podporené ďalšími konkrétnymi skutočnosťami odôvodňujúcimi pokračovanie v trestnej činnosti (III. ÚS 33/2021, bod 47, III. ÚS 520/2021, bod 13).

10. Pokračovaním v trestnej činnosti sa rozumie nielen opakovanie toho istého trestného činu, ale aj spáchanie trestného činu rovnakého druhu. Obavu z pokračovania v trestnej činnosti možno odôvodniť najmä spôsobom spáchania skutku a motívom jeho spáchania, vzťahom obvineného ku poškodenému, motiváciou dokonať, resp. opakovať skutok majetkovými pomermi, spôsobom vedenia života obvineného (obdobne Prikryl, O. In: Čentěš, J., Kurilovská, I., Šimovček, I., Burda, E. a kol. Trestný poriadok I. Bratislava : C.H.BECK 2021, s. 349). U obvineného, ktorý sa v nedávanej minulosti dopustil spáchania druhovo odlišných trestných činov, je potrebné zvažovať, či existujú skutočnosti, ktoré v súvislosti so stíhaným skutkom predstavujú objektívnu obavu, že bude pokračovať v trestnej činnosti. Zvlášť je potrebné starostlivo vyhodnotiť situáciu, ak sa väzobné stíhanie odôvodňuje tým, že (i) obvinený spáchal trestné činy v nedávnej minulosti, ak za tieto ešte nebol právoplatne odsúdený alebo (ii) obvinený spáchal trestné činy v dávnej minulosti, na ktoré sa už hľadá, akoby nebol odsúdený.

11. K námietke sťažovateľa, že krajský súd odôvodnil ďalšie trvanie preventívnej väzby charakterom a závažnosťou trestnej činnosti spočívajúcej v tom, že pestoval marihuanu a je aj užívateľom marihuany, treba uviesť, že ak väzobné stíhanie trvá dlhší čas, teda počíta sa na mesiace a roky, je potrebné zvažovať, či existujú aj iné skutočnosti, ktoré by podporovali dôvody väzby, ako tie, ktoré boli ustálené na jej začiatku. Pri rozhodovaní o dôvodnosti trvania väzby v neskorších štádiách trestného konania je potrebné, aby pristúpili ďalšie skutočnosti, ktoré umocňujú trvanie väzby, ktorá môže trvať len nevyhnutný čas. Krajský súd odôvodnil preventívnu väzbu tými istými skutočnosťami ako pri vzatí sťažovateľa do väzby ešte v novembri 2022. Dôvod preventívnej väzby oslabuje aj skutočnosť, že sťažovateľ nebol predtým nikdy trestne stíhaný, a preto z jeho správania v minulosti nie je možné vyvodiť obavu z recidívy. Z pohľadu osobných pomerov sťažovateľa krajský súd nevzal do úvahy skutočnosť, že počas súdneho konania boli vypracované dva protichodné znalecké posudky, pričom z jedného vyplýva, že sťažovateľ nie je závislý na užívaní marihuany. Ustálenie väzobných dôvodov na závažnosti a rozsahu trestnej činnosti spočívajúcich v pestovaní marihuany po viac ako roku a štyroch mesiacoch trvania väzby bez uvedenia ďalších skutočností umocňujúcich obavu v pokračovaní trestnej činnosti (III. ÚS 520/2021, bod 13) nie je ústavne akceptovateľným dôvodom ďalšieho trvania väzby.

12. Krajský súd sa ústavne konformne nevysporiadal s ponúknutou peňažnou zárukou otca obvineného 30 000 eur, keď len bez preskúmania ďalších okolností konštatoval, že záruka sa mu nejaví byť primeraná. Pri ponúknutí peňažnej záruky v relatívne vysokej sume je potrebné vysporiadať sa s osobnými, rodinnými, majetkovými a sociálnymi pomermi obvineného, osoby poskytujúcej záruku, ako aj vplyvom osoby poskytujúcej záruku na osobný a rodinný život sťažovateľa. To krajský súd celkom opomenul. Vzhľadom na to, že väzobné stíhanie je krajným prostriedkom, je potrebné pri rozhodovaní o ďalšom trvaní väzby uprednostniť rozumné alternatívy nahrádzajúce väzbu (III. ÚS 523/2021, bod 27, III. ÚS 520/2021, bod 14). Preskúmavanie dôvodnosti trvania väzby v pravidelných intervaloch nie je samoúčelné, pričom s narastajúcou dĺžkou trestného konania všeobecný súd musí dôslednejšie preskúmať nielen väzobné dôvody, ale aj možnosti nahradenia väzby. Tak tomu v prípade sťažovateľa vôbec nebolo a dôvody obmedzenia jeho osobnej slobody spočívali na mechanickom prepise dôvodov ešte z novembra 2022.

13. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením krajského súdu došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľa. Preto bolo ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vyhovie a vyslovené, že došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 dohovoru. Namietané uznesenie krajského súdu bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy zrušené. Podľa § 133 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie ústavnej sťažnosti, môže prikázať, aby ten, kto porušil ústavné práva sťažovateľa, obnovil stav pred ich porušením. Ochrana základného práva na osobnú slobodu za situácie, keď nemožno dospieť k udržateľnému záveru, že obmedzením osobnej slobody treba zabrániť v páchaní trestného činu, vyžaduje, aby ústavný súd adresoval krajskému súdu príkaz na prepustenie sťažovateľa z väzby (III. ÚS 199/05, I. 115/07, I. ÚS 157/07, III. ÚS 33/2021, III. ÚS 522/2021, III. ÚS 561/2021).

V.

14. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu krajský súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátkou. Ich výška bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), čo za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) zvýšené o daň z pridanej hodnoty, pretože advokátka sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, predstavuje 856,75 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. mája 2024

Robert Šorl
predseda senátu